

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

***РИТОРИКА***

***МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ  
І ВАРІАНТИ КОМПЛЕКСНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ  
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИХ  
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАОЧНОЇ І ДЕННОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ***

**2014**

**Риторика: методичні рекомендації до самостійної роботи і варіанти комплексної контрольної роботи для студентів економіко-гуманітарних спеціальностей заочної і денної форм навчання/Укл. Г.С. Онуфрієнко – Запоріжжя: ЗНТУ, 2014. – 46 с.**

Автор-укладач: **Онуфрієнко Галина Сергіївна**, доктор філософії у філологічних науках, доцент, доцент кафедри загальної мовної підготовки ЗНТУ, керівник кафедральної НДР 08512 «Системно-структурна організація лексичного ярусу мови спеціальності» (2012-2015рр.).

Рецензент: **Турган О.Д.**, доктор філологічних наук, професор, лектор республіканської категорії, завідувач кафедри українознавства та культурології (ЗДМУ)

Комп'ютерний набір: доцент *Онуфрієнко Г.С.*, завідувач лабораторії *Меснянкіна С.В.*

Відповідальний за випуск: зав. кафедри загальної мовної підготовки *Бондарчук К.С.*

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи, варіанти комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни «Риторика» розроблено з урахуванням вимог Болонського процесу до дидактичних матеріалів та в контексті третього («Лексика мови спеціальності в комплексних завданнях рубіжного та підсумкового контролів») етапу кафедральної НДР 08512 «Системно-структурна організація лексичного ярусу мови спеціальності» (2012-2015рр.).

Затверджено засіданням кафедри  
загальної мовної підготовки ЗНТУ.  
Протокол № 1 від 4 вересня 2014 р.

## ЗМІСТ

|                                                                                                                         |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Передмова.....                                                                                                          | 5  |
| Актуальність риторичної освіти й риторичної освіченості.....                                                            | 5  |
| 1. Предметна сфера риторики як університетської навчальної дисципліни інтегративної природи.....                        | 7  |
| 2. Мета вивчення університетської дисципліни «Риторика» студентами економіко-гуманітарних спеціальностей.....           | 12 |
| 3. Основні завдання вивчення університетської дисципліни «Риторика».....                                                | 13 |
| 4. Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Риторика».....                                 | 14 |
| 5. Тематика і плани семінарських та практичних занять.....                                                              | 17 |
| 6. Завдання для самостійної та індивідуальної роботи з навчальної дисципліни «Риторика».....                            | 20 |
| 7. Питання рубіжного та підсумкового контролів.....                                                                     | 23 |
| 8. Варіанти комплексної контрольної роботи з навчальної дисципліни «Риторика» для студентів заочної форми навчання..... | 26 |
| 9. Рекомендована література.....                                                                                        | 41 |
| 9.1. Базова.....                                                                                                        | 41 |
| 9.2. Методичне забезпечення.....                                                                                        | 41 |
| 9.3. Допоміжна.....                                                                                                     | 42 |
| 9.4 Словники, довідники, енциклопедії.....                                                                              | 45 |
| 9.5 Електронні ресурси.....                                                                                             | 46 |

*Сутність людини коріниться в мові (М. Гайдеггер).*

*Немає нічого сильнішого за слово! (Гезлітт)*

*Слова – теж вчинки (А. Франс).*

*Яка головонька, така й розмовонька (н. тв.).*

*Красномовство – це служниця переконання (Коракс).*

*Обов'язок оратора – говорити правду (Платон).*

*Красномовство – майстер переконання: в цьому  
вся його сутність і весь клопіт, турбота (Платон).*

*Добре і переконливо говорити – це просто добре  
думати вголос (Е. Ренан).*

*Переконлива мова лікує душі: в нещасті захистом, у щасті –  
найбільшою прикрасою (Ф. Прокопович).*

*Слово – зброя. Як усяку зброю, його треба  
чистити й доглядати (М. Рильський).*

## ПЕРЕДМОВА

### Актуальність риторичної освіти й риторичної освіченості

*«Заговори, щоб я тебе розпізнав (побачив, упізнав)», – закликав Сократ. Ця сентенція стала одним із провідних морально-повчальних суджень загальної риторики. За своєю природою риторика є надзвичайною: з часів Давньої Греції і Давнього Риму, названих «золотим дитинством людства», вона має статус дисципліни, якою визначається найвищий ступінь освіченості та комунікабельності людини. У наш час риторика набула статусу інтегративної гуманітарної науки й університетської навчальної дисципліни, опануванням якої досягається повноцінна комунікативна освіченість особистості, здатної мовленнєвими діями вдосконалювати професійну діяльність, насамперед, в управлінській, юридичній, міжнародній, політичній, журналістській, педагогічній сферах. Кожен має усвідомити, що слово є вчинок, а тому має відповідати за свої слова.*

Понад 2000 років риторика є одним з основних предметів навчання в багатьох країнах світу і має багату вітчизняну традицію викладання в XVII-XIX століттях. Як одна з нових гуманітарних навчальних дисциплін у реформованій системі сучасної вищої освіти, “Риторика” повертається із фактичного забуття. Модернізація вищої освіти України як забезпечення її якості неможлива без введення новітніх програм гуманізації професійного навчання, які активно сприяли б загальному розвитку особистості та її комунікативних здібностей, формуванню об’єктивності, критичності та креативності мислення, піднесенню культури спілкування за різних професійних та життєвих ситуацій.

У соціальному аспекті *актуальність навчальної дисципліни “Риторика” зумовлена потребами сьогодення:*

- зростанням комунікативно-діяльнісних інтересів членів соціуму;
- збільшенням кількості спеціальностей, що передбачають сучасну якісну риторичну підготовку;
- дефіцитом комунікативної й ораторської культури в професійній діяльності багатьох гуманітарних кадрів;
- необхідністю навчити майбутнього фахівця одному з найбільш життєво і професійно важливих для людини вмінь – мистецтву конструктивного вербального спілкування й аргументованого

переконання;

- прагненням піднести на сучасний рівень культуру мисленнєво-мовленнєвої діяльності молоді;
- усвідомленням комунікативної відповідальності та основних стратегій комунікативного співробітництва у навчальній та професійній сферах;
- розумінням специфіки риторичного ідеалу, канону, ораторії й еристики у національному та міжкультурному вимірах.

*Риторика як лінгвокультурологічна наука і мистецтво ефективної усної переконуючої комунікації, безумовно, становить фундамент професіоналізму багатьох гуманітарних кадрів нової демократичної України: дипломатів і політиків, менеджерів і журналістів, юристів і міжнародників, маркетологів і референтів, спічрайтерів, перекладачів, соціологів, психологів, викладачів та ін.*

*“Риторика” як методологія гуманітарних знань і навчальна дисципліна* акумулює найважливіші здобутки цілого комплексу гуманітарних наук (поміж них: теорія мовної комунікації, лінгвістика, психологія, конфліктологія, філософія, соціологія, логіка, педагогіка, літературознавство, еристика, естетика, етика, герменевтика, прагматика тощо), які в діалектичній єдності скеровані на формування і розвиток комунікативної культури, вдосконалення й оптимізацію вербального спілкування в ім’я торжества “людського в людині”.

У наш час активної й масштабної інформатизації суспільства від уміння чесно, коректно, цивілізовано й швидко переконувати, критично сприймати повідомлення, аналітично мислити, ефективно спілкуватися у різних форматах (діалог, полілог) і за різних життєвих та професійних ситуацій залежать як кар’єрний, так і особистісний успіх. Відтак, є цілком зрозумілим *всезагальний інтерес до риторики* як до обов’язкової, важливої і специфічної сфери людської культури.

Знання з риторики допомагають у цивілізований спосіб за допомогою слова впливати на співрозмовника, захищатися від прихованого маніпулювання словами або навіть прямої омани, самоактуалізуватися як особистості та посилити комунікативну інтуїцію, вправно користуватися секретами організації мисленнєво-мовленнєвої діяльності, ефективно переконувати, безконфліктно спілкуватися, дискутувати без словесної агресії, зразково виступати на широкий загал. *Риторика озброює цінними знаннями і формує вміння досягати високого рівня взаєморозуміння у словесній комунікації.*

## 1. ПРЕДМЕТНА СФЕРА РИТОРИКИ ЯК УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ІНТЕГРАТИВНОЇ ПРИРОДИ

Важливим і суттєвим, хоча не єдиним, показником інтелекту, професіоналізму, комунікабельності та загальної культури людини, безперечно, є її *“ступінь влади над мовою”* (О. Потебня), її комунікативна компетентність. *Риторика* як гуманітарна, зокрема лінгвокультурологічна, наука про закони ефективної організації мисленнєво-мовленнєвої діяльності, норми і правила цивілізованого, якісного, переконливого мовлення за різних ситуацій навчального й професійного спілкування покликана бути орієнтиром у бурхливому просторі мовленнєвої стихії, допомогти краще розуміти інших і самого себе, аби самореалізуватись і як людина, і як фахівець, щоб, нарешті, самоактуалізуватися як мовна особистість, а відтак, набути самодостатності й особистісних перспектив.

*Чого ж допоможе досягти* студентів і в навчанні, і в подальшій професійній діяльності, і в особистому житті *риторична освіченість*?

По-перше, *краще і легше думати, “мислити схемами”* (Р. Декарт), бо слова – вербальне вбрання думок. Краще думати – це думати чіткіше, лаконічніше й логічніше.

По-друге, *розуміти потреби слухацької аудиторії* та співрозмовників, дарувати їм комунікативне задоволення, приваблювати як мовець, як особистість, як професіонал.

По-третє, *впевнено почувати себе в ситуаціях*, коли треба повідомити, поінформувати, проаналізувати, підбити висновки, висловити власну точку зору, пояснити, довести чи спростувати, залучитися до дискусії.

По-четверте, *підготувати і виголосити на широкий загал обґрунтовану доповідь*, прочитати лекцію, взяти участь у публічному діалозі, полілозі, “за круглим столом”, поздоровити публічно із значною датою, словесно переконати у коректний спосіб справедливості власних тверджень.

По-п’яте, *оптимально організовувати та креативно скеровувати свою мисленнєво-мовленнєву діяльність* на засадах двох взаємопов’язаних риторичних постулатів – добродійно ставитися до слухачів і своєю промовою прагнути торжества “людського в людині”.

По-шосте, *ефективно і відповідно до ситуації* спілкування використовувати коректні методи риторичного аргументування, опанувати секрети та нюанси різних видів сучасного публічного мовлення.

По-сьоме, *обережно й відповідально “поводитися зі словом”,* адже воно є вчинок” (А. Франс), та *коректно впливати ним на слухачів* на користь освітянської, громадської і професійної справи.

По-восьме, *створювати і всебічно сприяти вдосконаленню цивілізованого комунікативного простору* у професійно-діловій сфері.

По-дев’яте, *знати, як можна досягти високого рівня культури мислення, культури мовлення, культури спілкування, і сформувати в собі як в особистості ціннісні якості зразкового мовця, зокрема, об’єктивність, щирість, шляхетність, впевненість (але не самовпевненість!), люб’язність, привабливість тощо.*

По-десяте, *самоактуалізуватися, посилити власну комунікативну інтуїцію і завдяки риторичним знанням та вмінням досягти вершин професіоналізму.*

Яке ж спілкування в ХХІ ст. вважають взірцевим?

*Складові риторичного ідеалу сучасності – це, як мінімум, три взаємопов’язані ознаки, які гармонізують кожную особистість: доцільність мовлення/спілкування (його ефективність, відповідність до означеної мети і завдань), інформативність (максимально обґрунтована й об’єктивна змістовність промови), доброчинність (повага мовця до всіх слухачів/співрозмовників, бажання дійти злагоди й порозуміння, ораторська чесність).*

Чи потрібні риторичні знання в ХХІ ст., тобто сьогодні, завтра, в майбутньому?

Очевидним є той факт, що природа людини з найдавніших часів і по наш день залишилася незмінною якнайменше в одному своєму прояві: людина дуже багато говорить і спілкується. Достеменно відомо, що понад дві з половиною тисячі років тому, в часи зародження та швидкого розвитку риторики, у період афінської демократії, коли жили і мислили афінські софісти – “батьки” теорії красномовства, люди *переважно в бесідах набували і знань, і освіти, і досвіду, й інтелектуальної та естетичної втіхи.*

Сучасні фахівці віддають усному спілкуванню не менше 70% свого робочого часу. За даними американських учених, витрати

чистого часу на бесіди у середнього жителя Землі складають 2,5 роки. Це означає, що кожен із нас упродовж свого життя встигає “наговорити” близько 400 томів обсягом у 1000 сторінок кожний. Отже, *Homo sapiens* (людина розумна) була й залишається *Homo eloquens* (мовною людиною).

Дійсно, говорила і говорить людина багато. Але, як засвідчують сучасні спостереження і наукові дослідження, робить вона це здебільшого погано: спілкування людей, які не отримали елементарної мовленнєвої і риторичної підготовки, є ефективним й успішним лише на 50%, бо близько половини інформації втрачається при її трансляції адресатові.

Причин цих втрат є чимало. Це і невміння чітко сформулювати думку та донести повідомлення до слухача без помилкових скорочень змісту, без перекручень, спотворень та неточностей, і невміння слухача уважно та адекватно сприймати інформацію, і схильність мовця говорити самому собі, а не співрозмовнику, і небажання почути пропонувані іншими співрозмовниками ідеї, і невміння гідно й коректно обстоювати свою думку, і брак культури обговорення дискусійних та “неприємних” питань тощо. Всі причини комунікативних девіацій (невдач, помилок, обмовок тощо) і непорозумінь *переконують*, що *вербальне спілкування має свою теорію, закони, норми, правила, алгоритми й алгоритмічні приписи, які треба опанувати*.

*“Говорити є не що інше, як збуджувати в слухача його власне внутрішнє слово”*, – впевнено стверджував філософ В.Одоевський ще в першій половині XIX ст. Саме це завдання завжди постає перед мовцем/оратором під час публічного виступу: завдання переконати, вплинути, але не через жорстке нав’язування готової або виключно власної думки, а вміло й коректно спонукати слухачку аудиторію замислитися над обговорюваною проблемою, аби активно й ґрунтовно виробити конструктивну позицію. Це завдання – *“збудження внутрішнього слова у слухача/співрозмовника”* – є вічним і немирущим у соціумі.

*Предмет сучасної загальної риторики* – загальні закономірності мисленнєво-мовленнєвої діяльності, що діють за різних ситуацій спілкування та сфер діяльності, і практичні можливості їх найдоцільнішого використання для забезпечення як ефективності

промови, так і конструктивності спілкування.

Сучасну риторику як науку і навчальну дисципліну у ВНЗ структурують *трьома основними розділами*, які пов'язані між собою за принципом ієрархії: 1) *риторичний канон* (риторична формула, система законів риторики і правил спілкування); 2) *ораторія* (теорія і практика ефективної публічної промови); 3) *еристика* (теорія і практика конструктивного й коректного ведення публічного спору).

Оскільки останніми роками активного розвитку набула *етнориторика* як галузь загальної риторики, що вивчає національну логосферу, національно-культурні особливості комунікативної та мовної/мовленнєвої поведінки, є підстави назвати її четвертим розділом риторики.

У професійній діяльності людини є й особливі *сфери* “*посиленої комунікативної та мовленнєвої відповідальності*”. Це дипломатія й політика, міжнародні відносини й журналістика, юриспруденція й адміністративна діяльність, торгівля й послуги, наука й освіта, педагогіка й психологія, медицина і соціальна допомога тощо, тобто всі ті професії й заняття, успіх яких якнайбільшою мірою пов'язаний із словесною комунікацією, фаховим мовленням.

Для цих сфер діяльності розроблено *прикладні риторики*, наприклад, *судову, дипломатичну, політичну* тощо. Прикладні риторики вивчають закони ефективного спілкування у певних сферах професійної діяльності, де роль словесно оформленої і публічно виголошеної інформації є надто важливою, тобто у сферах максимальної комунікативної і мовної/мовленнєвої відповідальності. Прикладні риторики розробляють методики (способи) навчання зразкового спілкування за відповідних умов професійної діяльності. *Елітарний та середньолітературний типи мовленнєвої культури* маніфестують літературну мову. Просторічний, жаргонний/сленговий та арготичний типи мовлення лишаються поза межами нормативної, кодифікованої літературної мови.

Представники професій із “*посиленою комунікативною відповідальністю*” мають виявляти мовленнєву культуру елітарного та середньолітературного типів, тобто *нормативно і вимовляти, і творити форми слів, і вживати слова та використовувати синтаксичні конструкції* (лінгвістичні норми), *дотримуватися цивілізованих норм спілкування* (етичні норми), *ефективно, переконливо й конструктивно спілкуватися, доцільно будувати й*

*виголошувати тексти промов (комунікативно-риторичні норми), прагнути поповнення знань, тобто достовірної інформації, здійснювати самоаналіз, самокорекцію та редагування мовлення (загальнокультурні норми).*

Отже, проблемою культури комунікативної діяльності охоплено лінгвокультурологічний простір у соціумі, як мінімум, навколо чотирьох важливих питань:

1. З якою метою ми говоримо, спілкуємося? *(мета спілкування).*
2. Чого прагнемо цим сказати, досягти? *(задумки промови, сутність інформації).*
3. Якими засобами це робимо? *(текст, паралінгвістичні засоби).*
4. Як реагують слухачі/співрозмовники? *(адекватність/неадекватність, агресивність/неагресивність реакції слухачів тощо).*

Ієрархія цих питань висвітлює системну структуру словесної комунікації у кожний конкретний момент останньої. Зрозуміло, що мету спілкування треба досягти, інакше спілкування перетвориться у розмову сліпого з глухим: ми говоримо, а нас не чують.

Спілкування створює й імідж мовця /співрозмовника, що залежить від багатьох чинників. Акт мовленнєвої творчості в риториці як лінгвокультурологічній науці характеризують трьома взаємозв'язаними категоріями: 1) *риторичний логос*; 2) *риторичний пафос*; 3) *риторичний етос*.

Пропоновані навчальні матеріали орієнтовані як на тренінг набутих на лекціях, практичних заняттях з “Риторики” і в самостійній роботі комунікативних знань і вмінь, на розвиток креативності мовлення й спілкування, так і на всебічний об’єктивний контроль/самоконтроль засобами комплексних завдань.

Кожний варіант контрольної роботи складається з чотирьох завдань, які логічно пов’язані між собою (репродуктивні, креативні, тестові) і всебічно відбивають програмний матеріал дисципліни. Рекомендовану літературу наведено за абетковим принципом, п’ятьма блоками: базова, у тому числі з Грифом МОН України; методичне забезпечення; допоміжна; словники, довідники, енциклопедії; інформаційні ресурси.

Риторична освіченість необхідна людині кожної професії, оскільки вміння оперативно, вмотивовано та якісно керувати своїм мисленням і мовленням, як правило, надає людині можливість

максимально повно реалізувати себе, бути інтелектуально чесною, критичною й самокритичною, толерантною до інших співрозмовників та їхніх ідей, пропозицій, рекомендацій, думок, а також виявити творчі здібності в обраній спеціальності, оволодіти секретами організації мисленнєво-мовленнєвої діяльності, посилити знаннями комунікативну інтуїцію і, нарешті, досягти вершин свого інтелектуально-професійного потенціалу. Відтак, *ефективна мисленнєво-мовленнєва діяльність – підґрунтя професіоналізму. Perfice te!* (Вдосконалюйте себе!)

## **2. МЕТА ВИВЧЕННЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РИТОРИКА» СТУДЕНТАМИ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Комплексна мета опанування початкової дисципліни «Риторика»:

- вмотивовано усвідомити актуальність риторичної культури у національному та міжнародному вимірах;
- засвоїти основи класичної і сучасної загальної риторики (риторичний канон, ораторію, еристику), специфіку прикладної риторики та риторичний ідеал;
- сформувати і вдосконалити нормативні комунікативно-мовленнєві вміння та навички;
- засвоїти ефективні форми переконуючої комунікації за різних ситуацій сучасного академічного, ділового та професійного спілкування;
- сформувати вміння й навички з ораторського мистецтва та розвинути майстерність публічного виступу;
- усвідомити основні стратегії комунікативного співробітництва та аргументації як логічної основи вербального переконання;
- сформувати риторичну компетентність як обов'язкову складову професіоналізму в економіко-гуманітарній сфері.

### 3. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РИТОРИКА»

Студенти мають **знати**:

- сутність і сучасний статус риторики;
- своєрідність риторики як самостійної теоретико-прикладної лінгвокультурологічної науки;
- риторичну формулу як сукупність семи основних законів організації та управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю;
- історичні витоки риторики (риторичні традиції Давньої Греції і Давнього Риму) та традиції української школи красномовства;
- специфіку, різновиди, сучасні жанри, квантитативні і квалітативні параметри публічного мовлення;
- стратегію, тактику і концепцію публічного виступу та етапи творчої діяльності оратора;
- види аргументації і ситуації їх використання;
- ефективні методи риторичного аргументування та маніпулятивні й неприпустимі прийоми переконання;
- принципи безконфліктного ділового спілкування;
- основні риторичні форми непрямого інформування (метаповідомлення);
- етичні принципи та основні стратегії комунікативного співробітництва;
- найефективніші прийоми активізації уваги слухачів;
- різновиди публічного спору та їх риторичну специфіку;
- алгоритмічний припис учасника наукової дискусії (полеміки, диспуту, „круглого столу” тощо);
- складники риторичної культури студента/фахівця;
- правила конструктивного спілкування для мовця і слухача;
- етикет службової телефонної розмови в національних традиціях;
- сучасні критерії та параметри оцінювання усної промови;
- базову риторичну термінологію;
- найактуальнішу навчально-довідкову вітчизняну та європейську літературу з риторики.

Студенти повинні **вміти**:

- коректно вступати в комунікацію за різних ситуацій навчальної діяльності;
- правильно формулювати запитання (для встановлення контакту, для одержання інформації тощо) і пропонувати переконливі коректні відповіді;
- аргументовано й коректно висловлювати власну точку зору, у тому числі в есе та рольових іграх;
- дотримуватися чинних правил вербального спілкування;
- обґрунтовувати думки аргументами/контраргументами;
- підготувати публічний виступ за означеною темою та виступити з промовою на широкий загал;
- всебічно й ґрунтовно оцінити публічну промову однокурсника;
- спілкуватися за чинними нормами літературної мови, доречно і точно вводити у контекст цитати, посилання, сентенції, афоризми.

#### 4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РИТОРИКА»

Опрацьовуючи в рекомендованій літературі програмні питання університетської дисципліни «Риторика», треба усвідомити, що вербальне спілкування — це невід'ємний та важливий інструмент професійної діяльності. Професії гуманітарної сфери вимагають посиленої комунікативної та мовленнєвої відповідальності. У риторичному контексті кожен акт мовленнєвої творчості формують у логічному взаємозв'язку три категорії: *риторичний логос* (об'єктивна аргументація, пов'язана із розумінням дійсності), *риторичний пафос* (емоції мовця у відповідності до контексту: діловий пафос, героїчний, іронічний, романтичний тощо), *риторичний етос* (добродетельність, ораторська чесність, порядність, почуття справедливості мовця). Ігнорування хоч однієї із цих риторичних категорій суттєво й помітно знижує рейтинг мовця/співрозмовника у професійній сфері, «адже в принципі для інтелігентної людини погано говорити вважається такою ж непристойністю, як і невміння читати й писати» (*А.П. Чехов*).

Останніми роками набув умотивованої актуальності публічний діалог фахової проблематики, який являє собою динамічну сферу різноманітної мовної комунікації. Мовлення особи за кожної комунікативної ситуації має бути таким, щоб у ньому віддзеркалювався високий (гідний) рівень як загальної культури, так і професійної компетентності. У цьому велику роль грають і самоосвіта, і родинне виховання, і навчання у вишах, що все разом посилює та вдосконалює комунікативність як важливу вимогу часу, соціуму, професії. Отже, набуті на лекціях і практичних заняттях та в самостійній роботі риторичні знання про норми, закони, технології і правила ефективного й переконливого вербального спілкування розвивають у кожній людині цілу систему актуальних, практично значущих і професійно пріоритетних особистісних якостей: *культуру мислення, культуру мовлення, культуру спілкування, культуру комунікативної поведінки*.

*Ознаки риторичної культури* – це вміння «мислити схемами»; адекватно розуміти комунікативні потреби слухацької аудиторії; впевнено почувати себе в ситуаціях, коли треба повідомити, проаналізувати, підбити висновки, аргументовано висловити власну думку, коректно долучитися до дискусії, пояснити, довести чи спростувати; підготувати і виголосити на широкий загал обґрунтовану доповідь чи поздоровлення; ефективно використовувати коректні методи риторичного аргументування (фундаментальний, «шматків», порівняння, причинно-наслідковий, потенціювання тощо); активне сприяння вдосконаленню цивілізованого комунікативного простору у професійно-діловій сфері; самоактуалізація, посилена власна комунікативна інтуїція; досягнення вершин професіоналізму. Сучасний риторичний ідеал передбачає, як мінімум, три взаємопов'язані складники: доцільність мовлення, максимальна інформативність, добродійність. Ефективна і конструктивна мисленнєво-мовленнєва діяльність за законами спілкування – одна з умов професіоналізму.

Підготовка до публічного виступу чи до участі в професійній комунікації під час ділових зустрічей, нарад, зборів, «круглих столів», перемовин тощо повинна здійснюватися з урахуванням *семи законів риторики*, котрі взаємопов'язані ієрархічним принципом (строкої послідовності): *концептуального (найголовнішого), закону моделювання слухацької аудиторії, стратегічного, тактичного,*

мовленнєвого, закону ефективності спілкування, системно-аналітичного. Перші п'ять законів є підготовчими, докомунікативними. Шостий і сьомий закони – власне управлінські.

Вербальне спілкування в усіх своїх формах та сучасних видах має підпорядковуватися п'ятьом *«золотим правилам»*: 1) нікому і ніколи не зашкоджати ані окремим словом, ані твердженням; 2) ніколи не стверджувати того, що не можете доказати/спростувати достатньою (переконливою) кількістю перевірених фактів; 3) дотримуватися ораторської чесності; 4) виявляти максимальну об'єктивність в оцінюванні чогось чи когось; 5) бути максимально уважним слухачем (не переривати інших співрозмовників, не імітувати процес слухання тощо).

Якісне опрацювання за рекомендованими джерелами (в першу чергу базовими із Грифом МОН України) зазначених питань, котрі виносяться на підсумковий контроль, дозволить правильно виконати всі завдання КР. При цьому необхідно врахувати наступні рекомендації: 1) уважно прочитати кожне завдання та переконатися, що правильно зрозуміли його; 2) виконати всі вимоги завдання та обґрунтувати; 3) здійснити самоконтроль, спираючись на довідкову літературу та підручники для ВНЗ; 4) лаконічно й переконливо викласти сутність та специфіку риторичних понять у завданнях 1,2,3, навести приклади з обраного фаху.

Завдання КР можна виконувати як в учнівському зошиті в лінію та розбірливим почерком, без скорочень і виправлянь, так і в друкований спосіб на комп'ютері (білий аркуш форматом А-4, кегль 14 та міжрядковий інтервал 1,5; загальний обсяг КР – до 7с.) Обов'язково треба записати номер кожного завдання та його формулювання. Теоретичні питання треба викласти чітко і точно за темою та вимогами завдання, лаконічно і грамотно. Тлумачення понять подати в контексті рекомендованих термінологічних словників.

Після останнього завдання необхідно подати за абеткою і чинним бібліографічним стандартом список використаних навчальних джерел останнього покоління, у тому числі словників.

## 5. ТЕМАТИКА І ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

### Теми семінарських занять

| № з/п | Назва теми                 |
|-------|----------------------------|
| 1     | Історичні витоки риторики. |

### Теми практичних занять

| № з/п | Назва теми                                                     |
|-------|----------------------------------------------------------------|
| 1     | Риторика в сучасному вимірі                                    |
| 2     | Теоретичні засади публічного мовлення                          |
| 3     | Структура діяльності ратора                                    |
| 4     | Публічне мовлення як спілкування з колективним співрозмовником |
| 5     | Еристика. Основи полемічного мистецтва                         |

### Плани семінарських та практичних занять

#### Тема 1. Історичні витоки риторики (семінар, 4 г.)

##### План

1. Загальна характеристика риторики античності.
  - 1.1. Дві риторичні концепції.
  - 1.2. Триєдине завдання кожного оратора.
  - 1.3. Сутність понять „логограф”, „апологія”.
2. Найвидатніші оратори Давньої Греції .
  - 2.1. Риторичні настанови Коракса, Лісія, Горгія, Сократа.
  - 2.2. Сократ як неперевершений майстер академічних бесід-діалогів.
  - 2.3. Риторичні настанови Платона.
  - 2.4. Ораторське мистецтво Демосфена.
  - 2.5. Риторична теорія Аристотеля.
3. Риторика Давнього Риму.
  - 3.1. Марк Тулій Цицерон як теоретик красномовства і „цар адвокатури”.
  - 3.2. Рекомендації Квінтіліана ораторові.
4. Слов'янське ораторське мистецтво.

- 4.1. Перша слов'янська риторика (1620р).
- 4.2. Риторика в Києво-Могилянській академії.
- 4.3. Риторична концепція Феофана Прокоповича.
- 4.4. Поетико-риторична спадщина Григорія Сковороди.
- 4.5. Михайло Ломоносов про красномовство.
- 4.6. Риторичні системи М. Сперанського, М. Кошанського, К. Зелонецького.
- 4.7. Академічне і судове красномовство в Росії в другій половині XIX ст.
- 4.8. «Інститут Живого Слова» (з 1919) як унікальний навчальний заклад.
- 4.9. Неориторика в країнах Європи.
- 4.10. Народний золотослів.

*Форми контролю:* усне повідомлення, реферат, презентація, діалог/полілог, дискусія, есе, конспект, тести, креативні завдання.

## **Тема 2. «Риторика» в сучасному вимірі** (практичне заняття, 2 г.)

### План

1. Сучасний статус риторики.
2. Основні розділи риторики.
3. Зв'язок риторики з іншими гуманітарними науками.
4. Своєрідність риторики.
5. Риторична формула.

*Форми контролю:* бліц-опитування, схема, таблиця, конспект, есе, тести, креативні завдання.

## **Тема 3. Теоретичні засади публічного мовлення** (практичне заняття, 4 г.)

### План

1. Квалітативні і квантитативні параметри публічного мовлення.
2. Цілі і завдання публічного мовлення.
3. Основні категорії риторики.
4. Різновиди сучасного публічного мовлення.
5. Константні якості зразкового публічного мовлення.

6. Риторичні методи аргументування.
7. Критерії оцінювання публічного мовлення.
8. Особливості слов'янського риторичного ідеалу.
9. Риторичний ідеал сучасності в міжкультурному контексті.

*Форми контролю:* усне повідомлення, бліц-опитування, схема, таблиця, конспект, есе, тести, креативні завдання.

#### **Тема 4. Структура діяльності оратора**

(практичне заняття, 2 г.)

##### **План**

1. Етапи творчої діяльності оратора крізь призму законів риторики.
2. Теза, аргумент/-и і спосіб доведення як основа логічності публічного виступу.
3. «Золота пропорція» структурних частин публічного виступу.
4. Функціональне навантаження «техніки мовлення» в сучасній комунікації.

*Форми контролю:* усне повідомлення, бліц-опитування, схема, таблиця, конспект, есе, тести, креативні завдання.

#### **Тема 5. Публічне мовлення як спілкування з колективним співрозмовником**

(практичне заняття, 2 г.)

##### **План**

1. Діалогічність монологу.
2. Правила спілкування для мовця і слухача: спільне та специфічне.
3. «Золоті правила» риторики.
4. Риторичні форми непрямого інформування і сфера їх застосування.
5. Стратегії комунікативного співробітництва.

*Форми контролю:* бліц-опитування, усне повідомлення, конспект, есе, тести, креативні завдання, рольова гра.

## **Тема 6. Еристика. Основи полемічного мистецтва** (практичне заняття, 2 г.)

### План

1. Сутність, функції та історичні витоки еристики.
2. Принципи безконфліктного спілкування.
3. Конструктивне і деструктивне в спілкуванні.
4. Лінії поведінки в полеміці та основні психологічні типи комунікантів.
5. Сучасний етикет полеміста.

*Форми контролю:* бліц-опитування, усне повідомлення, конспект, тести, креативні завдання, рольова гра.

## **6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РИТОРИКА»**

### Теми для самостійної роботи

**6.1. Підготувати усні обґрунтовані промови (публічні виступи, повідомлення, тематичні огляди) за наведеною проблематикою (на вибір).**

6.1.1. Ораторське мистецтво в Давній Греції у дзеркалі ХХІ століття.

6.1.2. Сократ як неперевершений майстер академічних бесід-діалогів.

6.1.3. Ораторський талант і риторичний досвід Демосфена.

6.1.4. Творчість Арістотеля як ціла епоха в розвитку теорії риторики.

6.1.5. Арістотелівські способи переконання в сучасному вимірі.

6.1.6. Ораторське мистецтво Давнього Риму в сучасному риторичному контексті.

6.1.7. Марк Тулій Цицерон – “цар адвокатури”, найславніший давньоримський оратор.

6.1.8. Грунтовна “Риторика” Й.Галятівського в історичній спадщині Києво-Могилянської академії.

6.1.9. Риторична концепція Ф. Прокоповича і сучасність.

6.1.10. Риторичні традиції Києво-Могилянської академії.

6.1.11. Григорій Сковорода – український любомудр, письменник, оратор.

6.1.12. М.Сперанський – автор славнозвісних “Правил вищого красномовства”.

6.1.13. М. Кошанський про “красномовство розуму і красномовство серця”.

6.1.14. К. Зеленецький – автор “Дослідження про риторику”.

6.1.15. Риторичний ренесанс в Україні (XVII-XVIII ст.).

6.1.16. Захисні промови видатних слов'янських юристів (А. Коні, П. Олександров, Ф. Плевако) як взірці судового ораторського мистецтва.

6.1.17. Особистість оратора в концепції І.Франка.

6.1.18. “Інститут Живого Слова”: історія, функції і роль в суспільстві, традиції.

6.1.19. Комунікативна культура студента: компоненти і сутність поняття, шляхи формування і вдосконалення.

6.1.20. Мовленнєвий етикет східних слов'ян: історія і сучасність, традиції і новації.

6.1.21. Сучасні полемічні прийоми в ораторському мистецтві.

6.1.22. Громадсько-політичне мовлення: жанри і специфіка.

6.1.23. Риторична специфіка засобів масової комунікації.

6.1.24. Ораторський таланти як вияв інтелекту, освіченості, креативності й індивідуальності особистості.

6.1.25. Риторика управління в сучасному суспільстві.

**6.2. Виконати тестові завдання за навчальним посібником для ВНЗ: Онуфрієнко Г.С. Риторика. – К., 2008. (розділ 6, с. 533-549).**

**6.3. Виконати репродуктивні завдання креативного спрямування та завдання для самостійної роботи за навчальними посібниками: Онуфрієнко Г.С. *Риторика у тренінгових та кваліфікаційних комплексних завданнях для студентів* (Запоріжжя, 2007.– розділи 2;3); Онуфрієнко Г.С. Риторика. – К., 2008. (розділ 5, с. 496-502).**

**6.4. Підготувати рольові ігри (діалоги, мікроєтюди, макроетюди) за навчальним посібником для ВНЗ: Онуфрієнко Г.С. Риторика. – К., 2008. (розділ 6, с. 502-522).**

**6.5. Змоделювати інтерв'ю з актуальних та дискусійних проблем, спираючись на алгоритмічний припис (Онуфрієнко Г.С. Риторика. – К., 2008. (розділ 6, с. 523-528).**

**6.6. Підготувати переконливе есе за однією з тем:**

- Риторична культура в моїй професії: випадковість чи закономірність?
- «Екологія» мовної комунікації: за і проти.
- Вербальна агресія: причини, наслідки, профілактика.
- Дезінформування в професії: за і проти.
- Навчальні джерела у вищій освіті: паперові чи електронні?
- Університет: минуле, сучасне, майбутнє.
- Професія і час: гармонія чи конфлікт?
- Науковий пошук: труд чи талант?

**6.7. Виконати практичні завдання за навчальним посібником:**  
*Онуфрієнко Г.С. Риторика. -К. -, 2008.-592с. (гриф МОН України)*

6.7.1. №1, №4, (с.28), №6(с.28-29), №1(с.40), с.42-44.

6.7.2. №10(с.47), №12(с.48), №13(с.49), №3(с.51), №6(с.54-55), №5(с.58-59).

6.7.3. №11(с.33), №14(с.73-74), №3(с.75-76), №9(с.79-81), №2, №3(с.84-85), №8(с.94-95).

6.7.4. №10(с.114), №11(с.114-115), №12(с.115), №14(с.115-120), №2(с.120), №20(с.148-150).

6.7.5. №9(с.152-153), №20(с.158-159), №25(с.161), с.162-164, №14(с.170), №5(с.182-183).

6.7.6. №1(с.502-503), №3(с.503-506), №4(с.506-509).

6.7.7. №9, №10, №11(с.414-415), №13(с.416-421), №5(с.439-441), №6(с.441), №15(с.426-431).

6.7.8. №6(с.481), №11(с.482-483), с.489-493, с.533-549(тести).

## 7. ПИТАННЯ РУБІЖНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛІВ

### Змістовий модуль №1. Риторичний канон

1. Сучасний статус риторики та її структура.
2. Риторична компетентність сучасного студента в обраній професії.
3. Співвідношення термінів і понять «культура мовлення», «ораторське мистецтво», «теорія мовної комунікації», «риторика».
4. Сутність поняття «риторична формула» в концепції професора Галини Сагач.
5. Своєрідність риторики як самостійної лінгвокультурологічної науки та університетської навчальної дисципліни.
6. «Золоті правила» риторики: сутність і сфери застосування.
7. Ораторське мистецтво Давньої Греції: різновиди, функції, представники.
8. Сутність методу *сократівська іронія*.
9. Ораторський досвід Демосфена в сучасному контексті.
10. Риторична теорія Арістотеля.
11. Ораторське мистецтво Давнього Риму.
12. Закони риторики та їх актуальність в обраній професії.
13. Українська школа красномовства: риторична спадщина Феофана Прокоповича.
14. Завдання оратора й ознаки зразкового публічного мовлення.
15. Академічне і судове красномовство в Росії у другій половині XIX ст.
16. Риторичний хист видатних слов'янських судових ораторів (А. Коні, Ф. Плевако та ін.).
17. „Інститут Живого Слова”: мета, функції, роль, значення.
18. Правила етичного мовлення в перлинах української народної мудрості.
19. Квалітативні та квантитативні параметри публічного мовлення.
20. Різновиди і жанри сучасного публічного мовлення в концепції Г. Апресяна.
21. Структура публічної промови: традиції і сучасність.
22. Сучасний етикет публічного мовлення.
23. Головні критерії оцінювання публічної промови.

24. Структура та сучасний етикет службової телефонної комунікації.

### **Змістовий модуль № 2. Ораторія й еристика**

25. Етапи творчої діяльності оратора.

26. Концепція і методика підготовки публічного виступу.

27. Теза: сутність, вимоги, функції і способи розгортання у діловому спілкуванні.

28. Аргумент: сутність, види, специфіка і роль у діловому спілкуванні.

29. Основні категорії риторики.

30. Риторичні методи аргументування в концепції Предрага Міщича.

31. Ефективні риторичні методи аргументування в обраній професійній діяльності (менеджмент, маркетинг, перекладознавство, міжнародно-економічна діяльність і т.д.).

32. Техніка мовлення в комунікації: роль, функції, засоби, прийоми, шляхи формування.

33. Сучасні вимоги до усної наукової промови.

34. Ефективні прийоми активізації уваги слухачів.

35. Невербальні засоби комунікації: різновиди та функції.

36. Правила спілкування для мовця і слухача.

37. Формулювання запитань: моделі, етикетні норми, національні традиції.

38. Принципи безконфліктного ділового спілкування.

39. Жанри академічного та ділового мовлення в їх риторичній специфіці.

40. Судове красномовство: жанри, специфіка.

41. Конструктивне і деструктивне в діловому спілкуванні.

42. Стратегії комунікативного співробітництва.

43. Сутність публічного спору та його різновиди.

44. Полемічні прийоми: види, завдання, взаємодія, етикет полеміста.

45. Коректні, маніпулятивні та неприпустимі прийоми аргументування в управлінській діяльності.

- 46. Риторичні форми непрямого інформування і сфери їх застосування.
- 47. Риторика в сферах менеджменту, юриспруденції, маркетингології.
- 48. Лінії поведінки у діловому спілкуванні в концепції Еріка Берна.
- 49. Основні психологічні типи комунікантів.
- 50. Критерії кодексу ділового спілкування.

## 8. ВАРІАНТИ КОМПЛЕКСНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РИТОРИКА» ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

### ВАРІАНТ 1

1. Перший закон риторики, його актуальність у професійній діяльності менеджера (маркетолога, юриста).
2. Риторичні настанови Феофана Прокоповича в сучасному професійному контексті.
3. Сучасна класифікація різновидів і жанрів публічного мовлення (концепція Г. Апресяна).
4. Тестові завдання.

4.1. Хто є автором давньої сентенції “Заговори, щоб я тебе розпізнав”? Розкрийте її зміст трьома-п’ятьма реченнями.

*Відповіді:*

*А – Демосфен; Б – Платон; В – Сократ; Г – Арістотель;  
Д – Цицерон; Е – Г.Сковорода; Є – Ф.Прокопович.*

4.2. Який статус має сучасна риторика? Обґрунтуйте свою відповідь.

*Відповіді:*

*А – лінгвокультурологічна наука, теорія й практика ефективної переконуючої вербальної (словесної) комунікації;  
Б – ораторське мистецтво; В – теорія словесності;  
Г – мовленнєва майстерність; Д – мистецтво переконання;  
Е – культура мовлення.*

4.3. Як називається розділ загальної риторики, у якому висвітлюються теорія й практика публічного мовлення (ПМ)?

*Відповіді:*

*А – риторичний канон; Б – ораторія; В – еристика;  
Г – герменевтика; Д – етнориторика; Е – комунікативістика..*

**ВАРІАНТ 2**

1. Другий закон риторики, його актуальність у професійній діяльності менеджера (маркетолога, юриста).
2. «Золоті правила» риторики та їх функції в обраній професії.
3. Структурні розділи загальної риторики та їх завдання.
4. Тестові завдання.

**4.1. У чому полягає зміст сучасної риторики?***Відповіді:*

*А* – змістовне мовлення; *Б* – мистецтво прикрашання усного мовлення; *В* – сім законів організації й управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю; *Г* – нормативне мовлення; *Д* – поетичне мовлення;

**4.2. Що є риторичною формулою?***Відповіді:*

*А* – сукупність семи законів риторики; *Б* – система семи законів риторики, організованих строгою послідовністю; *В* – сукупність правил спілкування; *Г* – культура усного мовлення; *Д* – методи риторичного аргументування; *Е* – стратегії спілкування..

**4.3. Яка частина публічної промови має бути найкоротшою? Вмотивуйте, з яких причин.***Відповіді:*

*А* – вступ; *Б* – основна частина; *В* – заключна частина.

**ВАРІАНТ 3**

1. Третій закон риторики, його актуальність у професійній діяльності менеджера (маркетолога, юриста).
2. Різновиди публічного спору та їх специфіка.
3. Риторичні настанови Арістотеля в сучасному професійному контексті.
4. Тестові завдання.

**4.1. Як послідовність риторичних законів є логічно правильною? Обґрунтуйте свою відповідь.**

*Відповіді:*

*А – стратегічний, тактичний, моделювання слухацької аудиторії, мовленнєвий, ефективної комунікації, концептуальний, системно-аналітичний;*

*Б – моделювання слухацької аудиторії, стратегічний, тактичний, концептуальний, мовленнєвий, ефективної комунікації, системно-аналітичний;*

*В – концептуальний, моделювання слухацької аудиторії, стратегічний, тактичний, мовленнєвий, ефективної комунікації, системно-аналітичний;*

*Г – концептуальний, моделювання слухацької аудиторії, тактичний, стратегічний, мовленнєвий, ефективної комунікації, системно-аналітичний;*

*Д – концептуальний, мовленнєвий, моделювання слухацької аудиторії, стратегічний, тактичний, ефективної комунікації, системно-аналітичний.*

**4.2. Який закон риторики є основоположним? Чому? У чому його сутність?**

*Відповіді:*

*А – стратегічний; Б – концептуальний; В – ефективної комунікації; Г – мовленнєвий; Д – системно-аналітичний; Е – тактичний.*

**4.3. Який тип мовлення обирає мовець, якщо має на меті:**

4.3.1. повідомити?

4.3.2. довести власну точку зору?

4.3.3. дійти істини разом із співрозмовниками?

4.3.4 висловити своє бачення позитиву й негативу, прекрасного й огидного?

*Відповіді:*

*А – інформувальний; Б – епідектичний;*

*В – евристичний; Г – аргументувальний.*

**ВАРІАНТ 4**

1. Четвертий закон риторики, його актуальність у професійній діяльності менеджера (маркетолога, юриста).
2. Особистісні якості, необхідні ораторові (мовцеві) для успішного публічного виступу.
3. Основні категорії риторики та їх сутність.
4. Тестові завдання.

4.1. У чому полягає сутність концептуального закону риторики? Проілюструйте прикладами свою відповідь.

*Відповіді:*

*А – всебічний аналіз теми й мети (цілей) промови й вибудовування системи об'єктивних знань про предмет промови;*

*Б – об'єктивний аналіз предмета промови; В – розробка повної програми промови; Г – добір і класифікація інформації відповідно до плану промови; Д – об'єктивний аналіз власного мовлення.*

4.2. Що складає зміст закону моделювання слухацької аудиторії? Проілюструйте свою відповідь переконливими прикладами з управлінської, юридичної та освітянської сфер.

*Відповіді:*

*А – аналіз “портрета” слухацької аудиторії: вік, національність, інтереси; Б – вивчення в системі трьох основних ознак “портрета” будь-якої слухацької аудиторії: соціально-демографічних, соціально-психологічних, соціально-особистісних;*

*В – установа контакту зі слухацькою аудиторією.*

4.3. Які параметри публічного мовлення (ПМ) є його квалітативними характеристиками? Лаконічно поясніть їх.

*Відповіді:*

*А – тривалість ПМ і співвіднесеність у часі його частин;*

*Б – писемно-усна форма реалізації та книжно-розмовний тип ПМ;*

*В – писемно-усна форма реалізації ПМ, книжно-розмовний тип ПМ і підготовлено-імпровізований характер ПМ.*

**ВАРІАНТ 5**

1. П'ятий закон риторики, його актуальність у професійній діяльності менеджера (маркетолога, юриста).
2. Риторичні настанови Цицерона в сучасному професійному контексті.
3. Три обов'язкові завдання оратора (мовця).
4. Тестові завдання.

**4.1. Які ознаки риторичної науки визначають її своєрідність? Проілюструйте переконливими прикладами свою відповідь.**

*Відповіді:*

*А – системність, інтегративність, прикладна спрямованість, універсальність, моральна зумовленість, комплексність;*

*Б – системність, автономність, універсальність, моральна зумовленість, комплексність, прикладна спрямованість;*

*В – системність, інтегративність, неуніверсальність, прикладна спрямованість, моральна зумовленість, комплексність.*

**4.2. З якими трьома науками насамперед пов'язана риторика? Доведіть переконливими прикладами свою думку.**

*Відповіді:*

*А – лінгвістика, філософія, логіка;*

*Б – філософія, лінгвістика, герменевтика;*

*В – лінгвістика, психологія, еристика;*

*Г – лінгвістика, етика, поетика;*

*Д – лінгвістика, естетика, прагматика;*

*Е – лінгвістика, філософія, літературознавство.*

**4.3. Дотримання яких законів риторики дозволяє мовцеві реалізувати:**

**4.3.1. докомунікативний етап своєї творчої діяльності?**

**4.3.2. комунікативний етап своєї творчої діяльності?**

*Відповіді:*

*А – перший → концептуальний; Б – другий → моделювання слухацької аудиторії; В – третій → стратегічний; Г – четвертий → тактичний; Д – п'ятий → мовленнєвий; Е – шостий → ефективної комунікації; Є – сьомий → системно-аналітичний.*

**ВАРІАНТ 6**

1. Шостий закон риторики, його актуальність у професійній діяльності менеджера (маркетолога, юриста).
2. Риторичні методи аргументування: сутність фундаментального методу і методу порівняння.
3. Основні форми непрямого інформування.
4. Тестові завдання.

4.1. Що складає зміст стратегічного закону риторики? Проілюструйте свою відповідь прикладами з освітянської сфери.

*Відповіді:*

*А – виявлення власних почуттів, аналіз достоїнств і вад своєї промови; Б – підбір фактів та аргументів до визначеної програми мовлення; В – розробка програми мовлення (спілкування) на основі створеної концепції з урахуванням психологічного портрета аудиторії.*

4.2. Коли і де виникла риторика? Яким був її найперший статус?

*Відповіді:*

*А – 5-4 сторіччя до н.е., Давня Греція;*

*Б – 5 сторіччя до н.е., Єгипет;*

*В – 4 сторіччя до н.е., Асиро-Вавілонія.*

4.3. Які обов'язкові елементи публічної наукової й ділової промови мають відповідати наведеним вимогам?

4.3.1. чіткість формулювання, лаконічність, відсутність протиріч, незмінність до кінця промови;

4.3.2. достовірність, достатність, незалежність.

*Відповіді:*

*А – аргумент/-и; Б – теза; В – спосіб доведення;*

*Г – висновки; Д – вступ.*

**ВАРІАНТ 7**

1. Сьомий закон риторики, його актуальність у професійній діяльності менеджера (маркетолога, юриста).
2. Правила спілкування для мовця і для слухача: спільне й відмінне.
3. Риторичні методи аргументування: сутність методу «шматків», методу «так, але...».
4. Тестові завдання.

**4.1 Якими галузями була представлена риторика в Елладі? Чому?**

*Відповіді:*

- А – судова, побутова, церковна;  
 Б – судова, політична, дипломатична;  
 В – судова, політична, урочиста;  
 Г – судова, політична, церковна;  
 Д – судова, дипломатична, церковна.*

**4.2. Які школи красномовства репрезентують оратори?**

- 4.2.1. Перикл, Коракс, Лісій, Горгій, Ісократ, Сократ, Платон, Демосфен, Арістотель.
- 4.2.2. Марк Катон Старший, Гальба, Марк Антоній, Квінт Гортензій Гортал, Марк Тулій Цицерон, Квінтіліан.
- 4.2.3. Іларіон, Й. Галятовський, Ф. Прокопович, Г. Сковорода, М. Ломоносов, М. Сперанський, М. Кошанський.

*Відповіді:*

- А – давньогрецьку; Б – давньоримську; В – слов'янську;  
 Г – російську; Д – українську.*

**4.3. Кого називали в Давній Греції логографом? Назвіть найвідоміших із них.**

*Відповіді:*

- А – сучасного адвоката; Б – автора судової промови; В – особу, яка писала судові промови (апології) на замовлення клієнта;  
 Г – філософа.*

**ВАРІАНТ 8**

1. Риторична формула, її актуальність у професійній діяльності менеджера (маркетолога, юриста).
2. Сутність і види аргументів у професійно-діловій сфері.
3. Правила етичного спілкування в перлинах української народної мудрості (прислів'я, приказки).
4. Тестові завдання.

**4.1. Кого називали майстром академічних бесід-діалогів? У чому виявлялася його майстерність?**

*Відповіді:*

*А – Арістотеля; Б – Платона; В – Сократа;  
Г – Демосфена; Д – Демокрита; Е – Лісія.*

**4.2. Який єдиний давньогрецький твір із красномовства дійшов до нашого часу у найбільш цілісному вигляді? Які досягнення автора цього твору є цінними і в наш час?**

*Відповіді:*

*А – “Панегірик” Ісократ; Б – “Риторики” Арістотеля;  
В – трактат “Про пристойність випадку” Горгія.*

**4.3. З'ясуйте, сутність яких актуальних у науковій та діловій сферах методів риторичного аргументування наведено нижче.**

4.3.1. Безпосереднє ознайомлення слухачів із фактами, цифрами, які є основою доведення за принципом: *теза → доказ*.

4.3.2. Пересування акценту в розмові на те, що є необхідним в інтересах розв'язання поставленого завдання чи обговорюваної проблеми.

4.3.3. Невизнання (або зниження) цінності та значення фактів, які повідомляє співрозмовник і які неможливо спростувати.

4.3.4. Структурування інформації промови співрозмовника чотирма блоками з урахуванням ставлення до неї: згода, сумнів, плюралізм думок, заперечення.

4.3.5. Використання “зброї” співрозмовника.

*Відповіді:*

*А – метод ігнорування; Б – метод “бумеранга”;  
В – метод потенціювання; Г – метод уявної підтримки;  
Д – метод протиріччя; Е – метод “шматків”;  
Є – фундаментальний метод; Ж – метод “так, але...”*

**ВАРІАНТ 9**

1. Принципи безконфліктного ділового спілкування.
2. Ораторський талант Демосфена.
3. Складники комунікативної культури фахівця (менеджера, маркетолога, юриста).
4. Тестові завдання.

4.1. Який елемент ділового спілкування є його *найголовнішим козирем*? Чому?

*Відповіді:*

*А – неголосність; Б – неемоційність; В – паузація;*

*Г – лаконізм; Д – емоційність.*

4.2. Яке *друге важливе завдання*, крім потреби сказати/повідомити, стоїть перед мовцем/співрозмовником, аби забезпечити конструктивність ділового спілкування? Чому?

*Відповіді:*

*А – бути почутим; Б – бути уважним; В – бути привабливим.*

4.3. Принципами якого співробітництва вважають *партнерство, регламентованість, ефективне слухання, діловий етикет, мовленнєвий етикет*? Чому?

*Відповіді:*

*А – комунікативного; Б – ділового; В – мовленнєвого.*

**ВАРІАНТ 10**

1. Сучасний статус риторики та її зв'язок з іншими науками.
2. Риторичні традиції Києво-Могилянської академії.
3. Сутність методу *сократівська іронія*.
4. Тестові завдання.

4.1. Що є альфою й омегою ділових взаємин? Чому?

*Відповіді:*

*А – спілкування; Б – ділове спілкування; В – усне спілкування; Г – писемне спілкування; Д – телефонна комунікація.*

4.2. У якому структурному розділі риторики висвітлено теорію й практику ведення публічного спору? Обґрунтуйте свою відповідь.

*Відповіді:*

*А – у риторичному каноні; Б – в ораторії; В – в еристиці; Г – в етнориториці.*

4.3. Яке з трьох обов'язкових завдань мовця (оратора, співрозмовника) є *першочерговим*? Чому?

*Відповіді:*

*А – поінформувати; Б – спонукати до певних учинків, думок, рішень; В – справити максимально приємне враження.*

**ВАРІАНТ 11**

1. Стратегії комунікативного співробітництва в професійній діяльності менеджера (маркетолога, юриста).
2. Критерії оцінювання усної промови.
3. Риторичні методи аргументування: метод видобування висновків, метод ігнорування.
4. Тестові завдання.

**4.1. Які особистісні якості культури спілкування формують та вдосконалює риторична наука? Проілюструйте прикладами.**

*Відповіді:*

*А – щирі повагу до співрозмовника; Б – максимальну відповідальність за вимовлене слово; В – вміння коректно переконувати; Г – правильність, точність і стислість мовлення; Д – оперативність, гнучкість і самостійність мислення.*

**4.2. Які методи аргументування є спекулятивними, нецивілізованими й неприпустимими? Поясніть, чому. Наведіть приклади з управлінської сфери.**

*Відповіді:*

*А – перебільшення; Б – неповне цитування чужих думок;  
В – псевдоінформування; Г – аргумент до особи або всіх слухачів;  
Д – дезінформування.*

**4.3. Хто розробив методи риторичного аргументування? Назвіть та схарактеризуйте за метою, сутністю і сферою застосування десять основних методів риторичного аргументування.**

*Відповіді:*

*А – П.Міцич; Б – Г.Апресян; В – Е.Берн; Г – Г.Сагач;  
Д – Д.Карнегі; Е – Г.Почепцов.*

**ВАРІАНТ 12**

1. Лінії поведінки в діловому спілкуванні.
2. Складники *техніки мовлення* та їх функції в обраній професії.
3. Прийоми активізації уваги слухачів.
4. Тестові завдання.

4.1. Хто є автором вислову "*Дар переконливої мови той самий, що і дар лікування...; переконлива мова лікує душі : в нещасті - захистом, у щасті - найбільшою прикрасою*"? Проілюструйте прикладами цей вислів.

*Відповіді:*

*А – Михайло Сперанський; Б – Феофан Прокопович;  
В – Костянтин Зеленецький; Г – Григорій Сковорода;  
Д – Іван Франко; Е – Федір Плевако.*

4.2. Яка частина публічної промови має бути найдовшою? Чому? Аргументуйте свою відповідь.

*Відповіді:*

*А – заключна; Б – основна; В – вступна.*

4.3. Знання якого різновиду публічного мовлення є найактуальнішим в обраній професії (менеджера, маркетолога, юриста)? Обґрунтуйте свою відповідь переконливими прикладами.

*Відповіді:*

*А – академічне публічне мовлення; Б – ділове публічне мовлення;  
В – громадсько-політичне публічне мовлення; Г – соціально-побутове;  
Д – військове публічне мовлення.*

**ВАРІАНТ 13**

1. Риторична спадщина Феофана Прокоповича.
2. Невербальні засоби комунікації: різновиди та функції.
3. Жанри академічного публічного мовлення в їх риторичній специфіці.
4. Тестові завдання.

4.1. Хто був автором першого друкованого підручника риторики в Києво-Могилянській академії? Що відомо про автора?

*Відповіді:*

*А – Михайло Ломоносов; Б – Феофан Прокопович;*

*В – Йоаникій Галятовський.*

4.2 Чого найбільше треба остерігатися в діловому спілкуванні? Чому? Наведіть переконливі приклади з управлінської сфери.

*Відповіді:*

*А – розбіжності поглядів; Б – невміння слухати; В – емоційності; Г – неемоційності.*

4.3 Що є фундаментом мистецтва словесного спілкування? Чому ви так вважаєте?

*Відповіді:*

*А – вміння слухати; Б – вміння красиво говорити;*

*В – вміння правильно говорити; Г – хороша дикція.*

**ВАРІАНТ 14**

1. Основні психологічні типи комунікантів.
2. Особливості судового красномовства.
3. Етикетні форми спілкування.
4. Тестові завдання.

4.1. Яка *риса ділового спілкування* є найспецифічнішою? Чому? Наведіть переконливі приклади з управлінської сфери.

*Відповіді:*

*А – регламентованість; Б – офіційність; В – стриманість.*

4.2 Які різновиди публічного спору як ефективного способу *са́ме ділового спілкування* є *найдоцільнішими*? Чому?

*Відповіді:*

*А – дискусія; Б – диспут; В – суперечка.*

4.3. Який різновид мовного спілкування виконує, як мінімум, такі п'ять функцій: *інформативну, коригувальну, стимулювальну, організаційну, конструктивну*? Доведіть це на конкретних прикладах.

*Відповіді:*

*А – ділове спілкування; Б – соціально-побутове спілкування;  
В – церковне спілкування.*

**ВАРІАНТ 15**

1. Етикет полеміста.
2. Теза й аргумент: сутність, вимоги до них, функції у спілкуванні.
3. Управлінські закони риторики.
4. Тестові завдання.

**4.1 Знання якого різновиду публічного мовлення репрезентують жанри лекції та наукової доповіді? Схарактеризуйте цю риторичну категорію.**

*Відповіді:*

*А – судове публічне мовлення; Б – дипломатичне мовлення;  
В – академічне мовлення.*

**4.2 Що означає делікатність у спілкуванні? Проілюструйте свою відповідь яскравими прикладами з управлінської сфери.**

*Відповіді:*

*А – тонко розуміти внутрішній стан та настрій співрозмовника;  
Б – бути офіційно ввічливим із співрозмовником;  
В – бути приємним, корисним, уважним у спілкуванні.*

**4.3 На які етапи поділяється творча діяльність мовця (співрозмовника, оратора)? Проілюструйте переконливими прикладами свою відповідь.**

*Відповіді:*

*А – докомунікативний і комунікативний;  
Б – докомунікативний, репетиція і комунікативний;  
В – докомунікативний і репетиція;  
Г – репетиція і комунікативний.*

## 9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

(\* – наявність джерела в бібліотеці ЗНТУ)

### 9.1. БАЗОВА

1\*. **Онуфрієнко Г.С.** Риторика: Навчальний посібник. – К., 2008. – 592с. (Гриф МОН України «Рекомендовано для студентів ВНЗ»).

2\*. **Онуфрієнко Г.С.** Риторика у практичних завданнях для юристів: Навчальний посібник. – Запоріжжя, 2002. – 307с. (Гриф МОН України «Рекомендовано для студентів ВНЗ»).

3\*. **Онуфрієнко Г.С.** Науковий стиль української мови: Навчальний посібник – К., 2006. – 312с.(Гриф МОН України «Рекомендовано для студентів ВНЗ»).

4\*. **Онуфрієнко Г.С.** Науковий стиль української мови: Навчальний посібник з алгоритмічними приписами. – 2-е вид. доп. – К., 2009. – 392с.(Гриф МОН України «Рекомендовано для студентів ВНЗ»).

5. **Сагач Г.** Золотослів: Навчальний посібник. – К.: «Школяр», 1998. – 253с.

6. **Сопер Поль** Основы искусства речи./Пер. с англ. – Ростов-на-Дону: «Феникс», 1999. – 448с.

7. **Томан І.** Мистецтво говорити. – К.: «Політвидав України», 1989. – 293с.

### 9.2. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1.\* **Комунікація в менеджменті./Укл. Г.С. Онуфрієнко.** – Запоріжжя: ЗНТУ, 2012. – 12с.

2.\* **Онуфрієнко Г.С.** Основи теорії мовної комунікації. Методичні матеріали для студентів спеціальності «Переклад». – Запоріжжя: ЗНТУ, 2010. – 90с.

3.\* **Онуфрієнко Г.С.** Риторика у тренінгових та кваліфікаційних комплексних завданнях для студентів економіко-гуманітарних спеціальностей. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2007. – 70с.

4.\* **Основи теорії мовної комунікації: Програма навчальної дисципліни для студентів економіко-гуманітарних спеціальностей/Укл. Г.С. Онуфрієнко.** – Запоріжжя: ЗНТУ, 2008. – 20с.

5.\* Риторика// Дидактичні матеріали з мовних та культурологічних дисциплін/ За заг. ред. **Г.С. Онуфрієнко.** – Запоріжжя: ЗЮІ, 2000. – С. 67-84.

6.\* Риторика: Програма навчальної дисципліни для студентів економіко-гуманітарних спеціальностей. / Укл.**Г.С. Онуфрієнко.** – Запоріжжя: ЗНТУ, 2008. – 28с.

7.\* Риторика: Програма курсу для студентів, курсантів і слухачів вищих навчальних закладів. /Укл **Г.С. Онуфрієнко.** – Запоріжжя: ЗЮІ, 1997. – 22с.

### 9.3. ДОПОМІЖНА

1. **Адамов Е.А.** Выдающиеся ораторы древнего мира и средних веков. – М., 1961.

2. **Алексеев А.П.** Аргументация. Познание. Общение. – М., 1991.

3. **Апресян Г.З.** Ораторское искусство. – М., 1978.

4. **Бахтин М.М.** Этика словесного творчества. – М., 1979.

5. **Безменова Н.А.** Очерки по теории и истории риторики. – М., 1991.

6. **Берн Э.** Игры, в которые играют люди: Психология человеческих взаимоотношений. Люди, которые играют в игры: Психология человеческой судьбы/ Пер. с англ. – Лист–Нью-Йорк – М., 1997.

7. **Введенская М., Павлова Л.** Культура и искусство речи. – Ростов-на-Дону, 1995.

8. **Вечер Л. С.** Секреты делового общения. – Мн., 1996.

9. **Вихованець І.** Таїна слова. – К., 1990.

10. **Дороніна М.** Культура спілкування ділових людей. – К., 1997.

11. **Жуков Ю.** Ефективність ділового спілкування. – М., 1998.

12. **Ивин А.А.** Искусство правильно мыслить. – М., 1990.

13. **Ишмуратов А.Т.** Конфлікт і згода. – К., 1996.

14. **Карнеги Дейл.** Как вырабатывать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично. – М., 1994.

15. **Корніяка О.** Мистецтво гречності. – К., 1995.

16. **Космеда Т.** Комуникативна компетентність Івана Франка: міжкультурні, інтерперсональні, риторичні виміри. – Львів, 2006.

17. **Кузнецова Т.И., Стрельникова И.П.** Ораторское искусство в Древнем Риме. – М., 1976.

18. **Лахманн Р.** Демонтаж красноречия. Риторическая традиция и понятие поэтического./Пер. с нем. – СПб., 2001.

19. **Михальская А.** Практическая риторика и ее теоретическое обоснование. – М., 1992.

20\*. **Онуфрієнко Г.С.** Культура службово-професійного вербального спілкування: проблеми формування і вдосконалення в системі сучасної підготовки кадрів.// Вісник ЗЮІ МВС України: Науково-практ. збірник. – 1998. – Вип. №2. – С. 187-190.

21\*. **Онуфрієнко Г.С.** Лінгвістична компетентність як вагомий гарант інтелектуалізму студентської молоді в розвитку її творчих здібностей.// Науково-дослідна робота студентів: аспект формування особистості майбутнього вченого, фахівця вищої кваліфікації: Зб. матеріалів Першої міжн. наук.-практ. конф.–Запоріжжя: ЗНТУ, 2002.- С.26-30.

22\*. **Онуфрієнко Г.С.** Лінгвокультурологічний потенціал риторики як нової навчальної дисципліни у ВНЗ України. // Зб. наук. праць. Науково-дослідного інституту українознавства. – Т. XIII. Українська освіта у світовому просторі. – К., 2007. – С. 521-528.

23\*. **Онуфрієнко Г.С.** Мовна комунікація в контексті сучасної риторичної парадигми// Вісник Запорізького національного університету: Філологічні науки. – 2011. – №2. – С. 195-201.

24\*. **Онуфрієнко Г.С.** Мовно-риторична компетентність як невід’ємна ознака освіченості і чинник професіоналізму// Мова як чинник формування громадянина України: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2008. – С. 208-216.

25\*. **Онуфрієнко Г.С.** Проблеми формування культури професійно-службового вербального спілкування в системі сучасної вищої школи. // Сучасні проблеми підготовки інженерних кадрів: Збірник праць наук.-метод. конф. – Запоріжжя: ЗНТУ, 1997. – С.33-35.

26\*. **Онуфрієнко Г.С.** Риторична компетентність педагога професійного навчання в умовах Болонського процесу// Проблеми підготовки педагога професійного навчання: теорія і практика. Матеріали Всеукр. науково-метод. Конф. – Кривий Ріг: КТУ, 2007. – С. 105-107.

27\*. **Онуфриенко Г.С.** Риторическая парадигма в мировом коммуникативном пространстве.// Русское слово в мировой культуре:

X Международный конгресс МАПРЯЛ. – Санкт-Петербург, 2003.–Т. 4. – С. 64-68.

28\*. **Онуфрієнко Г.С.** Управлінська діяльність: аспект мовленнєвої культури.// Актуальні проблеми розвитку суспільної думки і практики управління: “Влада і культура”.–Запоріжжя, 1999. – Ч. 2.– С.69-74.

29\*. **Онуфрієнко Г.С.** Ціннісна парадигма риторичної компетентності як дієвий чинник гуманітаризації вищої освіти в Україні. // Тиждень науки: 36. тез доповідей наук.-техн. конф. ЗНТУ. – Запоріжжя, 2004. – С. 223-224.

30\*. **Онуфрієнко Г.С.** Ціннісна парадигма та гармонізуючі потенції риторики як навчальної лінгвокультурологічної дисципліни. //Мова і культура: Науковий щорічний журнал. – К., 2003. – Вип. 6. – Т.VII. – С. 39-45.

31\*. **Онуфрієнко Г.С.** Вербальна ввічливість як категорія міжкультурної комунікації/ Г.С. Онуфрієнко, С.О. Хваткова// Мова і культура: Науковий щорічний журнал. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2009. – Випуск 11. – Т. 1(113). – С. 54-66.

32\*. **Онуфрієнко Г.С.** Термін *комунікація* в поняттєвому вимірі й лінгвістичному контексті/Г.С. Онуфрієнко, А.О. Черневич// Проблеми української термінології: Вісник національного університету «Львівська політехніка». – 2010. – №675. – С. 154-160.

33.\* **Онуфрієнко О.В.** Українська державність доби козацької: від воєнної демократії до парламентської республіки. – Запоріжжя: ЗЮІ, 1998. – 73с.

34. **Прокопович Ф.** Філософські твори в трьох томах./ Пер. з лат. – №1: Про риторичне мистецтво. / Ред. Шинкарук В.С.– К., 1979.

35. **Рузавин Г.И.** Логика и аргументация: Учебное пособие для вузов. – М., 1997.

36. **Смелкова З.С.** Азбука общения. – Самара, 1994.

37. **Стешов А.В.** Как победить в споре. – Л., 1991.

38.**Тер-Минасова С.Г.** Язык и межкультурная коммуникация. – М., 2000.

39. **Тимченко Н.М.** Искусство делового общения. – Харьков, 1992.

40. **Хазагеров Г.Г., Корнилова Е.Е.** Риторика для делового человека: Учебное пособие. – М., 2001.

#### **9.4. СЛОВНИКИ, ДОВІДНИКИ, ЕНЦИКЛОПЕДІЇ**

1\*. Культура української мови: Довідник/ За ред. академіка **В.М. Русанівського**. – К.: «Либідь», 1990. – 304с.

2\*. **Онуфрієнко Г.С.** Навчальний тлумачний словник термінолексики теорії мовної комунікації для студентів економіко-гуманітарних спеціальностей. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2009. – 70с.

3\*. **Онуфрієнко Г.С., Полежаєва Н.А.** та ін. Навчальний українсько-російський словник риторичної термінолексики. – Запоріжжя: ЗЮІ, 1997. – 22с.

4. **Штерн І.Б.** Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики. Енциклопедичний словник. – К., 1998. – 336с.

### 9.5. ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

1. **Голуб Ніна.** Становлення риторики як науки і навчальної дисципліни.

[http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc\\_gum/umlsh/2010\\_3/Golub.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/umlsh/2010_3/Golub.pdf).

2. **Коваль Д.П.** Роль Ф. Прокоповича в становленні навчального курсу риторики в Києво-Могилянській академії на початку XVIII ст.

[http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/Gileya/2012\\_60/Gileya60/12\\_doc.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2012_60/Gileya60/12_doc.pdf).

3. **Рогожкин А.В.** Риторика и государственное управление.

[http://chronotop.pp.ua/index.php?option=com\\_content&view=article&id=9&Itemid=9](http://chronotop.pp.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=9&Itemid=9)